

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tullilain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan tullilakiin tehtäviksi eräitä yksittäisiä muutoksia. Ehdotuksen mukaan täsmennetään viranomaisen oikeutta ottaa tavara haltuunsa ja suorittaa henkilöön kohdistuva etsintä tullitoimenpiteiden yhteydessä. Tullilaitokselle ehdotetaan annettavaksi oikeus pitää henkilörekisterejä sekä saada muista henkilörekistereistä tietoja niin sanottuna massaluvovutuksena. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi tullisanoman määritelmä sekä mahdollisuus antaa tullausilmoituksia ja -päätöksiä samoin kuin muitakin tietoja elektronisessa tai muutoin automaattiseen tietojenkäsittelyyn soveltuvassa muodossa eli tullisanomana. Lisäksi

ehdotetaan tehtäviksi tullisanoman käytöstä aiheutuvia sekä eräitä muitakin merkityksellään vähäisempiä muutoksia ja korjauksia muun muassa tulliselvitystoimenpiteiden viivästyseuraamuksia ja tullihuutokauppaa koskeviin säännöksiin.

Laki liittyy eräiltä osin Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen (ETA-sopimus) voimaansaattamiseen. Laki voi kuitenkin tulla tältä osin voimaan ETA-sopimuksesta riippumatta.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1994 alusta.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

1.1. Yleistä

Vaikka tullilakia (573/78) on muutettu verrattain usein, sen soveltamisalueella, ulkomaankaupassa ja -liikenteessä, niiden verotus- ja valvontatarpeissa ja -menetelmissä samoin kuin muussa lainsäädännössä ja sopimussuhteissa tapahtuva kehitys ja muutokset vaativat säännösten muuttamista näitä vastaaviksi.

Suomi on liittynyt Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden tekemään yleissopimukseen ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojelemiseksi (SopS 19/90), jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus. Sen lisäpöytäkirjassa suojataan muun muassa henkilön omaisuutta siten, ettei sitä voida riistää muutoin kuin julkisen edun nimissä ja laissa määrättyjen ehtojen sekä kansainvälisen oikeuden yleisten periaatteiden mukaisesti. Sopimuksella muun muassa kiellään henkilön halventava kohtelu, taataan oikeus henkilökohtaiseen vapauteen, johon voi-

daan puuttua vain eräin lailla säädettyvin edellytyksin, sekä yksityiselämän kunnioittamiseen. Eduskunnan oikeusasiamies on asettanut tullilain haltuunotto-oikeutta ja henkilöön kohdistuvaa etsintää koskevien säännösten (5 § 1 ja 6 kohta) Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaisuuden kyseenalaiseksi.

Vuonna 1988 voimaan tulleella henkilörekisterilailla (471/87) rajoitetaan myös viranomaisten oikeutta laatia ja pitää henkilöitä koskevia rekisterejä ja luovuttaa niistä tietoja muille. Tullirikosten ehkäisemistä ja tutkintaa varten on kuitenkin tärkeää, että tullilaitoksella on riittävät mahdollisuudet rekisterien pitämiseen ja oikeus myös saada tässä tarkoituksessa tietoja muista henkilörekistereistä.

Automaattisen tietojenkäsittelyn ja elektronisen tietoliikenteen kehittyessä ja yleistyessä myös ulkomaankaupan asiakirjoja korvataan lisääntyvässä määrin sähköisillä tietoliikenne- ja atk-sanomilla. Näitä tiedonsiirto- ja käsitteilymenetelmiä liitetään parhaillaan tullilaitoksen jo pitkälle automatisoituun tulliverotusjärjestel-

mään yhtenäiseksi sähköiseksi tullaukseksi, jolla voidaan korvata suuri osa jäljellä olevista tullauksessa tarvittavista asiapapereista ja välttyä tietojen manuaalisilta siirroilta asiakirjasta toiseen. Tullilain säännökset eivät kaikilta osiltaan vastaa uuden menettelyn vaatimuksia.

Lähetämällä tullaamatonta tavaraa paikkakunnalta toiselle on voimassa olevia säännöksiä voitu käyttää hyväksi tullauksen ja tullin maksamisen lykkäämiseen. Näin ollen tätä niin sanottua passitusoikeutta on tarpeen rajoittaa. Tavarankauttakulua koskeva tullilain perussäännös, jota on muutettu useaan kertaan, on osoittautunut vaikeasti sovellettavaksi nykyisessäkin muodossaan, joten sitä on jälleen syytä tarkistaa.

Tullivarastoja ja -terminaaleja koskevaa toimivaltaa on vähitellen siirretty hallinnossa alemmille tasoille, ja erityisesti yksittäispäätöksiä on tarkoituksenmukaista delegoida edelleen. Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen (ETA-sopimus) mukaan sopijavaltioiden kansalaisilla ja yrityksillä tulee olla sama oikeus toimia talousalueella kuin oman maan oikeussubjekteilla. Tästä syystä on poistettava tullilaissa oleva rajoitus, jonka mukaan verottomien tavaroiden myymälän pitämiseen voidaan antaa lupa valtion ja kuntien ohella vain kotimaiselle yhteisölle.

Tullilain viivästys- ja virheellisyysseuraamukset koskevat ainoastaan tullausta, siis tulliselvitysmuotoa, jossa määrätään maahan tuotavan tai maasta vietävän tavarankorvausta normaali verotuskohtelu. Vastaavat seuraamukset tulisi kuitenkin voida määrätä myös muihin tulliselvitysmuotoihin, esimerkiksi tullivarastoon pannon tai väliaikaiseen tuontiin liittyvien toimenpiteiden viivästysten tai virheiden yhteydessä.

Eräät tullihuutokauppaa tai tavarankorvausta koskevat säännökset ovat osoittautuneet puutteelliseksi, osittain muualle lakiin tehtyjen muutosten johdosta.

Edellä esitettyjen seikkojen johdosta ehdotettavia muutoksia perustellaan yksityiskohtaisemmin seuraavassa.

1.2. Tavarankorvaus-oikeus ja henkilönkatsastuksen edellytykset

Tullilain 5 §:n 1 kohdan nojalla asianomainen viranomais voi tullitoimenpiteitä suorittaessaan pitää tavarankorvausta. Lain 10 §:n 1 mo-

mentin mukaan tavara on tullialueelle tuotava tai sieltä vietävä ilmoitettava tullattavaksi, ja 12 §:n 2 momentin mukaan tavara luovutetaan käteisasiakkaalle vasta, kun tullaus on suoritettu loppuun ja tullilasku maksettu. Näiden lainkohtien nojalla on katsottu myös oikeuskäytännössä, että maahan tuotu tavara, jota ei ole ilmoitettu tullattavaksi, voidaan ottaa tuontiverojen pantiksi, jos havaitaan, että veroja on jäänyt tuotaessa maksamatta.

Euroopan ihmisoikeussopimus on tullut voimaan Suomessa vuonna 1990. Sen ensimmäisen lisäpöytäkirjan 1 artiklan mukaan jokaisella on oikeus nauttia rauhassa omaisuudestaan ja siihen voidaan puuttua vain julkisen edun nimissä ja laissa määrättyjen ehtojen sekä kansainvälisen oikeuden yleisten periaatteiden mukaisesti. Artiklan nimenomaisen määräyksen mukaan jäsenvaltio voi kuitenkin lailla varmistaa muun muassa verojen tai muiden maksujen maksamisen. Eduskunnan oikeusasiamies on pitänyt tullilain säännöstä pidätys-oikeudesta merkityksisällöltään epätarkkana ja riittämättömänä, kun on kysymys haltuunotosta muulloin kun maahantuonnin tai maastaviennin yhteydessä, ja katsonut sopimuksen vaativan, että laissa säädetään myös puheena olevan haltuunotto-oikeuden edellytykset. Tämän vuoksi ehdotetaan tullilain 5 §:n 1 kohtaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan tavara, jota ei ole ilmoitettu tullattavaksi, saadaan ottaa viranomaisen haltuun. Haltuunottomenettelystä, kuten kirjanpidosta ja todistuksen antamisesta toimenpiteestä on tarkoitus lisätä säännökset tulliasetuksen (574/78; ks. liitteenä 2 olevan asetusluonnoksen 28 a §).

Vuoden 1989 alusta voimaan tulleessa pakkokeinolaissa (450/87) rikostutkinnan yhteydessä suoritettava henkilöön kohdistuva etsintä jaetaan henkilöntarkastukseen ja henkilönkatsastukseen, ja laissa määritellään myös etsintäedellytykset ja menettely. Tullilain tullirikosasioiden tutkintaa koskevat säännökset (erityisesti 53 §) muutettiin samasta ajankohdasta lukien vastaamaan pakkokeinolain säännöksiä, joita muun muassa etsinnässä noudatetaan lähes sellaisinaan. Pakkokeinolakia sekä vastaavia tullilain tutkintäsäännöksiä valmisteltaessa otettiin huomioon Euroopan ihmisoikeussopimuksen vaatimukset. Sen sijaan ei tuolloin kiinnitetty huomiota tullilain 5 §:n 6 kohdan mahdollistamaan etsintäoikeuteen. Tämän lainkohdan mukaan tullitoimenpiteitä suorittava viranomais voi pysäyttää tullialueelle saapu-

van, sieltä lähtevän tai purettavassa tai lastattavassa kulkuneuvossa taikka muussa tavarahan purku-, lastaus- tai säilytyspaikassa käyvän henkilön sekä suorittaa tällöin henkilöön kohdistuvan etsinnän.

Ihmisoikeussopimuksessa muun muassa kielletään kidutus, epäinhimillinen ja alentava kohtelu (3 art.) sekä turvataan oikeus henkilökohtaiseen vapauteen ja turvallisuuteen (5 art.) samoin kuin yksityiselämän suojaan (8 art.). Näihin oikeuksiin saa puuttua vain määrätyn, laissa säädetyn edellytyksin ja menettelyin. Vastaavat oikeushyvät on suojattu myös Yhdistyneiden Kansakuntien jäsenvaltioiden tekemällä kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevalla yleissopimuksella (SOPS 8/76), johon Suomi on liittynyt jo vuonna 1976. Kun tullilain 5 §:n 6 kohdassa säännellylle ”hallinnolliselle”, siis muutoin kuin tullirikoksen esitutkinnan yhteydessä suoritettavalle henkilöön kohdistuvalle etsinnälle ei ole laissa säädetty erityisiä edellytyksiä eikä säännelty myöskään etsintämenettelyä, eduskunnan oikeusasiamies on kiinnittänyt huomiota asiantilaan, koska etsinnässä saatetaan loukata edellä mainittuja ihmisoikeussopimusten turvaamia oikeuksia.

Erityisesti lisääntyvän huumausaineiden, myös kehonsisäisen, salakuljetuksen paljastamiseksi tulliviranomaisilla tulee olla oikeus suorittaa henkilöön kohdistuva etsintä myös tavanomaisen tullivalvontatoiminnan yhteydessä, ilman että olisi välttämätöntä jokaisessa tapauksessa käynnistää melko raskas esitutkiminen, jonka muotojen noudattamiseen nopearytmisessä matkustajaliikenteessä ei ole käytännössä mahdollisuuksia. Viimeaikaiset salakuljetusyritysten paljastumiset tullivalvonnan yhteydessä ovat osoittaneet etsinnän tarpeen ja tehokkuuden. Mahdollisuus pakkokeinolaissa määritellyn henkilöntarkastuksen toimittamiseen kuuluu niin olennaisesti tullitoiminnan luonteeseen, ettei sen edellytyksiä eikä menettelyä kaikilta osin ole tarkoituksenmukaista säännellä lain tasolla; katsotaanhan jo matkatavaroiden tarkastamisen kuuluvan henkilöntarkastuksen piiriin. Tavanomaisen matkustajavalvonnan yhteydessä tulee olla mahdollisuus tarkastaa paitsi matkatavaroita myös henkilön taskuissa tai muutoin päällysvaatteissa tai niiden alla mahdollisesti olevia tavaroita jopa pistokoeluohteisesti, eikä tällaista tarkastusta voida pitää henkilökohtaista koskemattomuutta loukkaavana. Tätä pitemmälle menevän tarkastuksen sekä henkilönkatsastuksen eh-

doista ja niiden suorittamisessa noudatettavasta menettelystä tullivalvonnan yhteydessä on kuitenkin säädettävä lailla. Sen vuoksi ehdotetaan tullilain 5 §:ään lisättäväksi uusi 2 momentti, jonka mukaan pykälän 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettu henkilönkatsastus ja muu kuin matkatavaroiden ja päällysvaatteiden tarkastaminen voitaisiin suorittaa, kun henkilöä epäillään todennäköisin syin sellaisesta rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on yli kuusi kuukautta vankeutta. Tämä vastaisi pakkokeinolaissa olevaa etsinnän yleistä edellytystä. Kun etsintä on edellä mainituista syistä tällöin voitava suorittaa esitutkintalain (449/87) 2 §:n edellyttämää esitutkintaa aloittamattakin, tästä tulee nimenomaisesti mainita säännöksessä. Toimenpiteestä päättäisi vähintään tullipäällysmiehen virka-asemassa oleva tullimies, joka voi tullilain 53 §:n 3 momentin mukaan erityisestä syystä toimia tutkinnanjohtajana tullirikosasiassa ja myös tuolloin päättää muun muassa etsinnästä. Käytännön matkustajavalvontaa maahantulopaikalla johtaa tavallisesti tullipäällysmies eikä tätä ylempää valvontapäällystystä ole paikallakaan ainakaan kaikkina vuorokauden aikoina. Jos etsintämääräys jouduttaisiin jokaisessa tapauksessa hankkimaan ylemmältä virkamieheltä, sekä toimenpiteen suorittaminen että asianomaisen henkilön liikuminen saattaisivat viivästyä kohtuuttomasti. Myös vastuun toimenpiteestä tulee olla henkilöllä, joka päätöstä tehtäessä tuntee tapauksen ja vastaa valvontatehtävistä. Menettelyssä noudatettaisiin muutoin soveltuvin osin pakkokeinolain säännöksiä. Sovellettaviksi tulisivat näin ollen muun muassa haitan minimoimista, pöytäkirjan pitämistä ja todistuksen antamista sekä etsinnän toimittavia ja siinä läsnä olevia henkilöitä koskevat pakkokeinolain säännökset (5, 7 ja 12 §).

1.3. Oikeus saada henkilötietoja massaluovutuksena ja pitää henkilörekisterejä

Henkilörekisterilain 18 §:n mukaan henkilörekisterissä olevien tai sitä varten kerättyjen tietojen luovuttamisen tulee tapahtua lain tai asetuksen tai niiden nojalla annetun määräyksen mukaisesti. Tullilain 5 §:n 3 kohdan mukaan tullitoimenpiteitä suoritettavalla viranomaisella on oikeus saada muun muassa tarpeellisia henkilötietoja. Tämän oikeuden ei kuitenkaan voida katsoa ulottuvan tietojen saantiin henki-

lörökisterilain 2 §:n 8 kohdassa tarkoitettuna massaluovutuksena (suuren henkilötietomäärän luovutuksena, luovutuksena atk-muodossa tai siten, että saaja voi käyttää rekisteriä teknisen käyttöyhteyden avulla), joka edellyttää yleisten asiakirjain julkisuudesta annetun lain 18 a §:n (472/87) mukaan yleensä nimenomaista valtuutusta tähän laissa tai asetuksessa. Myös viranomaisten oikeutta pitää niinsanottuja arkaluonteisia tietoja sisältäviä henkilörekisterejä rajoitetaan henkilörekisterilain 6 §:ssä: esimerkiksi henkilön rikoksia ja niiden seuraamuksia kuvaavia tietoja saa rekisteröidä vain 7 §:ssä säädettyin edellytyksin, muun muassa silloin, kun rekisteristä on säädetty laissa tai asetuksessa. Myös oikeus luovuttaa rekisteröityjä tai rekisteröitäviä henkilötietoja massaluovutuksena tai niinsanottuna arkaluonteisena otantana saattaa lain 19 §:n mukaan edellyttää, että luovutuksensaajalla on lainmukainen oikeus tallettaa kyseiset tiedot henkilörekisteriin. — Suomi on myös liittynyt vuonna 1992 Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden tekemään yksilöiden suojelua henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä koskevaan yleissopimukseen (SopS 36/92), jonka vaatimukset on kuitenkin otettu huomioon jo henkilörekisterilaisissa.

Ulkomaan henkilöliikenteen ja siihen liittyvän rikollisuuden jatkuva kasvu edellyttävät tull- ja erityisesti huumausainevalvonnan keinojen tehostamista varsinkin, kun tullilaitoksen voimavaroja supistetaan. Suomi on mukana useissa tulliyhteistyöneuvoston puitteissa solmituissa huumekaupan vastaisissa kansainvälisissä yhteistyösopimuksissa, jotka velvoittavat sopijaosapuolet muun muassa antamaan tietoja toisilleen. Maan sisällä takavarikoidun huumausaineen suuri määrä suhteessa rajalla takavarikoituun osoittaa, että rajavalvonnan keinoja on voitava tehostaa tarkastusten kohdistamiseksi entistä tarkemmin, jolloin myös aiheettomat tarkastukset vähenevät. Oikeus saada henkilötietoja massaluovutuksena erityisesti liikenteenharjoittajien paikanvaraus-, tilastointi- ynnä muista matkustaja- ja miehistötiedostoista sekä pitää tällaisia tietoja koskevia rekisterejä tullirikosten ehkäisyä ja esitutkintaa varten ovat olennaisen tärkeitä ja tehokkaita keinoja mainittuihin tarkoituksiin. Tällainen oikeus ehdotetaan lisättäväksi tullilain 5 §:n 3 kohtaan siinä jo oleviin tiedonsaantia koskeviin säännöksiin, ja tullilaitoksen mainituissa tarkoituksessa pitämistä henkilörekistereistä voitaisiin

säätää samaan pykälään lisättävän uuden 2 momentin mukaan asetuksella. Tulliasetukseen lisättävillä säännöksillä määriteltäisiin tarkemmin rekisterien käyttötarkoitus ja oikeus tietojen luovuttamiseen niistä (ks. liitteenä olevan asetusluonnoksen 25 a §).

1.4. Sähköinen tullaus

Elektronisen tietoliikenteen kehittymisen ansiosta ulkomaankaupan asiakirjoja korvataan enenevässä määrin automaattiseen tietojenkäsittelyyn soveltuvilla tietoliikenneverkon kautta siirrettävillä sanomilla. Kun kauppatavaroiden tullaus suoritetaan jo lähes kokonaan atk:n avulla, käyttämällä suoraan ulkomaankaupan osapuolten elektronisessa muodossa vaihtamia tietoja voidaan säästää huomattavasti tietojen käsittelykustannuksia sekä nopeuttaa tullausta. Samalla myös virhemahdollisuuksien määrä vähenee, kun voidaan luopua useista tietojen manuaalisista uudelleenkoodauksista.

Tullilaitos on jo koeluonteisesti aloittanut niin sanotun sähköisen, paperittoman tullauksen, ja tarkoitus on, että se olisi muutaman vuoden kuluttua vallitseva tullausmuoto. Vastaavaan, kansainvälisesti yhteensopivaan järjestelmään pyritään ja ollaan osittain jo siirtymässä muissakin maissa, esimerkiksi Ruotsissa, Norjassa ja Euroopan yhteisössä.

Nykyinen tullaus- ja tulliverotusjärjestelmä edellyttää tietyiltä osin asiakirjojen käyttöä. Voimassa olevan tulliasetuksen 8 §:n 1 momentin mukaan tulliviranomaisen on annettava lupa tavarahan haltuunottamiseen ennen tullausta kirjallisena, ja käytännössä myös tätä koskevan luovutuspyynnön on oltava kirjallinen. Asetuksen 13 §:n mukaan myös varsinainen tullausilmoitus on pääsääntöisesti tehtävä kirjallisesti; tietyissä tapauksissa tavara voidaan ilmoittaa myös suullisesti, ja eräissä tapauksissa tulliviranomaisen ja tavaranhaltijan välillä voidaan vaihtaa tietoja myös tietokonekäsittelyyn soveltuvassa muodossa. Tullilain 39 §:n mukaan tullauksesta on annettava määrätty tiedot sisältävä tullauspäätös, johon on liitettävä valitusosoitus. Haettaessa valittamalla muutosta tullauspäätökseen (tullilain 48 §) valitukseen on muutoksenhausta hallintoasioissa annetun lain 9 b §:n (659/66) mukaan liitettävä päätös, josta valitetaan, alkuperäisenä tai viran puolesta oikeaksi todistettuna jäljennöksenä.

Kun sähköisessä tullauksessa edellä mainit-

tuihin asiakirjoihin sisältyvät tiedot välitetään elektronisessa muodossa, vastaavat asiakirjat jäävät pois käytöstä. Ne voidaan tosin tulostaa paperille joko suoraan tietoliikenneverkosta tai tietojenkäsittelylaitteiden muistista, mutta ne eivät tällöin ole varsinaisessa mielessä toisen osapuolen toimittamia asiakirjoja, vaan vastaanottajan tietojärjestelmästä itse tuottamia tulosteita. Näin ollen säännöksiä on muutettava niin, että asiakirjoin tai muuten kirjallisesti annettavat tiedot voidaan toimittaa myös sähköisessä muodossa.

Tullilain 8 §:ään, uudeksi k kohdaksi ehdotetaan lisättäväksi elektronisesti välitettävän tullisanoman määritelmä. Sillä tarkoitettaisiin niin tullausta kuin muutakin tulliselvitystä koskevaa ilmoitusta, päätöstä tai muuta tietoa, joka siirretään elektronisesti tai esimerkiksi magneettisessa muodossa. Tietojenkäsittely- ja -siirtojärjestelmien nopean kehityksen vuoksi määritelmä on syytä jättää väljäksi. — Pykälän nykyiset k kohta ja l kohta siirtyisivät vastaavasti uusiksi l ja m kohdiksi.

Lain 16 §:n — jonka nykyistä sisältöä vastaavat säännökset ehdotetaan siirrettäväksi 14 §:n 2 momenttiin jäljempänä selostettavalla tavalla — 1 momentissa säädettäisiin, että tullausilmoitus ja muukin tullausta varten annettava tieto, esimerkiksi luovutuspyyntö ja -lupa, voidaan antaa paitsi kirjallisesti, myös tullisanomana. Muilta osin momentti vastaisi tulliasetuksen 13 §:n 1 momenttia. Näitä säännöksiä on pidettävä niin keskeisinä tuotomääräyksinä, että niiden siirtäminen asetuksesta lakiin on perusteltua. Elektronisessa tiedonsiirrosta ei toistaiseksi ole ainakaan yleisesti käytettävissä menetelmää, jonka avulla voitaisiin puolueettomasti osoittaa, onko tieto lähetetty tai vastaanotettu ja milloin. Vastuuta sanoman toimittamisesta ei näin ollen voida asettaa kenellekään muulle kuin lähettäjälle. Tätä vastuuta koskeva säännös ehdotetaan lisättäväksi 16 §:n 2 momenttiin. Koska sähköinen tullaus on muutenkin teknisesti monimutkainen ja vaativa järjestelmä, jota ei voida soveltaa kaiteistullauksiin, mainittuun momenttiin ehdotetaan säädettäväksi myös rajoitus, että tullisanomaa voisi käyttää vain 8 §:n e kohdassa määritelty rekisteröity asiakas, joka täyttää lisäksi tullihallituksen asettamat ehdot sekä tietotekniikan että tullausjärjestelmän osalta. Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi tullisanoman tiedoksisaannin ajankohdasta, joka vastaisi mahdollisimman hyvin postitse

saapuvan tiedon saantiajankohdan määrittelyä: sanoma olisi vastaanottajan käytettävissä, kun se on saapunut tämän käyttämään tietojärjestelmään, ”elektroniseen postilaatikkoon”. Jos tätä ajankohtaa ei voitaisi selvittää, katsottaisiin sanoman saapuneen lähettämisaikakohtana. Koska sanoma saattaa kuitenkin ennalta arvaamattomasti, esim. tietoliikenneverkon häiriöiden tai ruuhkien takia viivästyä lähettäjältä täysin riippumattomista syistä, on kohtuullista säätää, että määräajassa toimitettavan tiedon katsotaan tulleen ajoissa, jos se on lähetetty määräajan kuluessa; kun tullisanomaa voidaan käyttää virka- tai muusta työajasta riippumatta, ehdotetaan, että määräaikainen tullisanoma voitaisiin lähettää määräpäivän, siis vuorokauden, loppuun mennessä.

Muita asiakirjailmoituksia vastaavasti siis myös tullauspäätös voitaisiin antaa tullisanoman muodossa. Tämän sisältöinen säännös ehdotetaan lisättäväksi päätöksen muotoa koskevaan 39 §:ään, joka edellyttää myös valitusosoituksen liittämistä siihen. Valitusosoitus voidaan järjestelmässä liittää päätökseen automaattisesti. Kuten edellä on todettu, tullauspäätöksestä valitettaessa on valituskirjelmään liitettävä tullauspäätös tai sen jäljennös. Kun sitä ei voida toimittaa sähköisessä muodossa eikä siitä ole käytännössä myöskään mahdollista saada viran puolesta oikeaksi todistettua jäljennöstä, ehdotetaan, että piiritullikamarin päätöksestä valittamista ja valitusaikaa koskevaan tullilain 48 §:n 1 momenttiin lisätään säännös, jonka mukaan tullisanomana saadusta päätöksestä on liitettävä valituskirjelmään selväkielinen kirjallinen tuloste. Sen yhdenmukaisuus päätöksen kanssa voidaan tarvittaessa tarkistaa tullin atk-tiedostosta. Muutoksenhastusta hallintoasioissa annetun lain 9 b §:n 2 momentin mukaankin valituskirjan liitteitä koskevasta vaatimuksesta voidaan erityissäännöksiin poiketa.

1.5. Muut muutokset

Tullaamattoman tavaran lähettäminen toiselle paikkakunnalle

Maahan tuotu tavara voidaan 10 §:n 2 momentin mukaan ennen tullausta muun muassa lähettää toiselle paikkakunnalle ja ilmoittaa vasta määräpaikassa tullattavaksi. Tarkoituk-

sena on lähinnä mahdollistaa tullaus tavaranhaltijan koti- tai toimipaikkakunnalla ja siten helpottaa velvollisuuden täyttämistä. Tullaukset voidaan näin myös keskittää varsinaisesta tuontipaikasta riippumattomasti. Tätä niin sanottua passitusmenettelyä käytettäessä lasketaan 14 §:n mukaan tullauksen määräaika alkavaksi vasta siitä, kun tavara on saapunut perille määräpaikkaan. Menettelyä on kuitenkin saatettu käyttää hyväksi pelkästään tullauksen ja siten tullin maksamisen lykkäämiseksi, joskus on jopa voitu siirtää tullaus passittamalla toiseen tullitoimipaikkaan toivossa, että siellä saataisiin tavaralle edullisempi tullikohtelu. Näistä syistä on tarpeen rajoittaa passituksen käyttöä siten, että suoraan lain nojalla olisi oikeus vain yhteen siirtoon, jolla passituksen varsinainen tarkoitus voidaan normaalitapauksissa saavuttaa. Jos olisi poikkeuksellisesti tarpeen siirtää tavara edelleen, siihen ehdotetaan vaadittavaksi tulliviranomaisen suostumus.

Kauttakuljetus

Lain 11 §:n mukaan tavaranhaltijan kuljettaminen tullialueen kautta on sallittu, jollei toisin säädetä tai jollei vienti- tai tuontiluvan antamiseen oikeutettu viranomainen toisin määrää. Aiemmin kauttakuljetus oli päin vastoin kielletty, jos myös tavaranhaltijan oli kielletty, jollei asianomainen viranomainen antanut lupaa kauttakuljetukseen. Säännökset ovat kummassakin muodossaan aiheuttaneet epäselvyyttä viranomaisten toimivallan suhteen. Voimassa olevan säännöksen soveltamisessa ongelmana on lähinnä se, etteivät lupaviranomaiset aina voi saada ajoissa tietoa kauttakuljetettavasta tavarasta eivätkä niin ollen voi reagoida kauttakuljetukseen. Tullilaisissa ei yleensäkaan säännellä sitä, minkä tavaroiden vienti tai tuonti on sallittu tai kielletty, vaan rajoitukset sisältyvät kutakin tavaraa tai tuoteryhmää koskevaan erityislainsäädäntöön. Näin ollen näyttää tarkoituksenmukaiselta, ettei tullilaisissa oteta kantaa myöskään kauttakuljetuksen sallittavuuteen, vaan viitataan muuhun lainsäädäntöön. Esimerkiksi tullivalvontaa koskevia säännöksiä on luonnollisesti voitava soveltaa myös tullamattoon kauttakuljetustavaraan. Lain 11 § ehdotetaan näin ollen muutettavaksi edellä sanotun mukaiseksi viittaussäännökseksi.

Tullausilmoituksen määräajat, muusta tulliselvityksestä annettavat tiedot

Maahan tuotu tai maasta vietävä tavara on tullattava tai tulliselvitettävä jollain muulla tullilain 10 §:ssä säädetyllä tavalla. Muita tulliselvitysmuotoja, joista useimmat ovat luonteeltaan väliaikaisia, tullausta edeltäviä toimenpiteitä, ovat 10 §:n mukaan tullivarastoon tai vapaa-alueelle siirtäminen, toiselle paikkakunnalle lähettäminen (passitus), laskeminen väliaikaisesti tullilta tullialueelle, tullialueelta palauttaminen tai sen kautta kuljettaminen. Tuontitavaraa tullattaessa tullausilmoitus on 14 §:n pääsäännön mukaan annettava 15 päivän kuluessa tuontipäivästä; eräissä tapauksissa tämä määräaika lasketaan myöhemmästä ajankohdasta, kuten edeltävien tulliselvitystoimenpiteiden päättymisestä.

Laissa ei kuitenkaan säädetä määräaika muihin tulliselvitystoimenpiteisiin kuin tullaukseen ryhtymiselle. Käytännössä viranomaiset ovat noudattaneet edellä mainittua tuontitavaran tullausilmoitukselle säädettyä 15 päivän määräaika aikaisemmassa tullilaisissa (271/39) olleen nimenomaisen säännöksen mukaisesti. Eräissä tapauksissa tavaranhaltijat ovat kuitenkin, ylitettyään tullausilmoitukselle säädetyn määräajan, voineet esimerkiksi passittaa tavaranhaltijan toiselle paikkakunnalle, mistä on saatu uusi samanpituinen määräaika tullattavaksi ilmoittamiselle, ja voineet näin välttyä viivästymisestä aiheutuvilta 36 tai 37 §:n mukaisilta tullinkorotus- tai virhemaksuseuraamuksilta.

Tämän vuoksi ehdotetaan lain 14 §:ään lisättäväksi säännös, jonka mukaan muuhunkin tulliselvitystoimenpiteeseen kuin tullaukseen tulee ryhtyä 15 päivän kuluessa tuontipäivästä. Samalla ehdotetaan lain rakennetta muutettavaksi siten, että 14 §:n 1 ja 2 momentti yhdistetään tuontitullauksen määräaika koskevaksi 1 momentiksi ja nyt 16 §:ssä oleva säännös eräitä tulliselvitystoimenpiteitä suoritettaessa annettavista tiedoista yhdistetään uuden muita tulliselvitysmuotoja koskevan määräaika säännöksen kanssa pykälän toiseksi momentiksi. Uusi 3 momentti koskisi yksinomaan vientitullauksen määräaika.

Vientitavarasta on tullausilmoitus annettava 14 §:n 1 momentissa olevan säännöksen mukaan seitsemän päivän kuluessa vientipäivästä. Jälkikäteistä ilmoitusvelvollisuutta on kuitenkin helposti rikottu, sillä viennin ollessa verotonta myös viivästysseuraamukset ovat erittäin

lieviä. Viennin valvonnan merkitys on kuitenkin viime aikoina korostunut tuntuvasti muun muassa siksi, että Suomi on liittynyt tai liittymässä sopimusjärjestelyihin, jotka velvoittavat jäsenmaata seuraamaan ja rajoittamaan sopimusten alaan kuuluvien tavaroiden vientiä. Ellei vientitavaraa tarvitse ilmoittaa viranomaisille ennen kuin vienti on toteutunut, mainittuja velvoitteita ei voida noudattaa. Myöskään tavaraa, jonka viennin perusteella viejä tai valmistaja voi saada erilaisia etuja, kuten vientitukea tai hinnanerokorvausta, ei ole voitu tarkastaa ennen vientiä, ja tapahtuneiden väärinkäytösten selvittäminen on jäänyt usein kirjanpidon ja muun asiakirjanäytön varaan.

Tämän vuoksi ehdotetaan 14 §:n uudessa 3 momentissa säädettäväksi, että tullausilmoitus on annettava vientitavarasta ennen vientiä tullihallituksen tarkemmin määräämällä tavalla. Tullihallitus voisi näin ottaa huomioon vientitavaran kaupan ja kuljetuksen erityisluonteen asettamat vaatimukset asettaessaan määräaika- ja muita ehtoja ilmoitukselle. Muutoksen vuoksi viejät joutuisivat nopeuttamaan vientiasiakirjojen laatimista. Toisaalta jo voimassa olevien säännösten (tulliasetuksen 7 §) mukaan on saatava lupa vientitavaran lastaamiseen vientikulkuneuvoon, ja tällöin on tavarasta esitettävä tulliviranomaiselle keskeiset tiedot, jotka eräissä tapauksissa ovat aivan samat kuin vientitullausilmoituksessa vaadittavat. — Lain 17 §:n nojalla piiritullikamari voi yksittäistapauksissa ja tullihallitus yleisemminkin pidentää 14 §:ssä säädettyä tulliselvitysaikaa, ja myös ilmoittamisvelvollisuudesta ja tullausilmoitukselle säädetyistä määräajasta voidaan myöntää poikkeuksia.

Tulliterminaali-, vapaa-alue- ja muonitusvarastolupia koskeva toimivalta, oikeus verottomien tavaroiden myymälän pitämiseen ja muonitusvaraston käyttötarkoitus

Hallinnossa on viime aikoina yleisesti pyritty siirtämään yksittäistapauksia koskevaa ratkaisovaltaa, erityisesti lupapäätöksiä lähempänä päätöksen saajaa olevalle tasolle. Tullilain 19 §:n muutoksella tulliterminaaliluvan antaminen siirrettiin vuoden 1988 alusta tullihallitukselta piiritullikamareille, lukuun ottamatta tapauksia, joissa terminaalia ei pidettäisi yleisellä liikennepaikalla. Tulliasetuksen 3 §:n mukaan tullihallitus määrittelee yleiset liikennepaikat

pykälässä olevien kriteerien perusteella. Kun käytännössä kuitenkin piiritullikamarit arvioivat sen, täyttyvätkö kulloinkin yleisen liikennepaikan kriteerit, sekä tulliterminaalin tarpeellisuuden, tullilain 19 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että luvan tulliterminaalin pitämiseen antaisi aina piiritullikamari. Lisäksi terminaaliluvan peruuttamista koskeva toisen momentin säännös ehdotetaan yhdistettäväksi samaan momenttiin luvan myöntämisestä koskevien säännösten kanssa. Luvan peruuttaisi luonnollisesti sen antaja.

Myös vapaa-alueen perustamisluvan antaminen siirrettiin vuonna 1991 tullilain 23 §:n 2 momentin muutoksella valtioneuvostolta valtiovarainministeriölle. Tuolloin jäi kuitenkin pykälän 3 momentin mukaan valta peruuttaa lupa edelleen valtioneuvostolle. Se ehdotetaan siirrettäväksi valtiovarainministeriölle. Peruuttamista koskeva säännös ehdotetaan samalla, edellä 19 §:n muutosta vastaavasti, yhdistettäväksi samaan eli 2 momenttiin luvan antamista koskevan säännöksen kanssa, jolloin nykyinen 3 momentti voidaan kumota.

Tullivaraston, myös muonitusvaraston, perustamisluvan myöntämisvalta siirrettiin vuoden 1988 alusta tullilain 29 §:n muutoksella tullihallitukselta piiritullikamareille. Luvan antaminen muonitusvarastossa säilytettävän tavarajan jalostamiseen jäi kuitenkin 27 §:n 2 momentin mukaan edelleen tullihallitukselle. Näiden lupien merkitys on vähäinen, ja parhaat edellytykset niiden tarpeen arvioimiseen on paikallisviranomaisilla. Tämän vuoksi ehdotetaan lain 27 §:n 2 momentti muutettavaksi siten, että luvan tavarajan jalostamiseen muonitusvarastossa voi antaa piiritullikamari.

Euroopan talousalueesta 2 päivänä toukuuta 1992 tehty sopimus tulee voimaan lähiaikoina. Sopimuksen 31 artiklan mukaan jäsenvaltioiden kansalaisilla on oikeus sijoittautua vapaasti talousalueelle sekä harjoittaa ammatia tai perustaa ja johtaa yrityksiä samoin edellytyksin kuin sijoittautumisvaltion kansalaisilla. Tullilain 31 §:n 1 momentin mukaan voidaan lupa 30 §:ssä tarkoitetun verottomien tavaroiden myymälän perustamiseen antaa valtion ja kuntien lisäksi vain kotimaiselle yhtiölle. Viimeksi mainittu rajoitus ehdotetaan ETA-sopimuksen vastaisena ja muutenkin ilmeisen tarpeettomana kumottavaksi. Samalla ehdotetaan poistettaviksi muutkin myymälän pitäjän henkilöä koskevat rajoitukset; lupa säädettäisiin nimenomaisesti annettavaksi hakemukses-

ta, ja tuolloin selvitetään tapauskohtaisesti hakijan sopivuus, kuten luotettavuus ja vakavaraisuus ynnä muut asiaan vaikuttavat seikat. Myymälän pitoluvan peruuttamisen edellytykset sekä säännösten rakenne ehdotetaan samalla yhdenmukaistettaviksi tulliterminaalia ja vapaa-aluetta koskevien säännösten kanssa. — Tulliasetuksen 20 §:ssä säädetty vapaa-alueen haltijaan kohdistuva vastaava ulkomaalaisia yhteisöjä ja henkilöitä koskeva rajoitus on myös tarkoitus kumota.

Lain 25 §:ssä säädetään muun muassa muonitusvaraston käyttötarkoituksesta ja viitataan tulliverolain (575/78) 15 §:n 1 kohdassa ja 16 §:n 2 kohdassa tarkoitettuihin tavaroihin. Viittauksella ensiksi mainittuun lainkohtaan tarkoitetaan alkuperäisessä säännöksessä tullittomiksi säädettyjä ulkomaanliikenteessä olevien kulkuneuvojen muonaa ja muita muonitus-tarvikkeita, viimeksi mainitussa lainkohdassa säädettiin tullittomiksi ulkovaltojen diplomaattiedustustoille ja diplomaateille ynnä muille tulevat tavarat. Tulliverolain muutoksella (1386/92) nämä tullittomuussäännökset on siirretty uuteen 7 b §:ään ja vastaavasti 16 a §:ään. Tämän vuoksi ehdotetaan, että tullilain 25 §:ää muutetaan vastaamaan tulliverolain muutoksia siten, että mainittujen lainkohtien sijasta viitataan tulliverolain 7 b ja 16 a §:ään.

Tullinkorotuksen tai virhemaksun kantaminen muun tulliselvityksen kuin tullauksen yhteydessä

Tullilain 36 ja 37 §:n mukaan tullia voidaan korottaa tai tullinkorotuksen sijasta kantaa virhemaksua vain tullausilmoituksen tai muun tullin ilmoittamisen laiminlyönnin, virheellisyyden tai viivästymisen perusteella. Vastaavista rikkomisista muussa tulliselvityksessä, esimerkiksi varastoonpanossa, passituksessa, kauttakuljetuksessa tai väliaikaisessa tullittomassa tuonnissa ei voida mainittuja seuraamuksia määrätä. Kuitenkin myös näiden toimenpiteiden laiminlyönnit tai virheellisyydet saattavat aiheuttaa veronmaksun viivästymisen tai veron saamatta jäämisenkin. Sen vuoksi ehdotetaan 37 §:ään lisättäväksi 2 momentti, jonka mukaan tullinkorotus tai virhemaksu voidaan kantaa muidenkin tulliselvitysmuotojen kuin tullauksen yhteydessä. Kun nämä muut tulliselvitysmenettelyt ovat useimmiten vain tullausta lykkääviä ja siten niissä tapahtuneiden virheiden vaikutukset lopullisen verotuksen kannalta

yleensä lievempiä, virhemaksun enimmäismääräksi ehdotetaan tullauksessa sovellettavan 15 000 markan sijasta 10 000 markkaa. Samalla ehdotetaan täsmennettäväksi myös 1 momentin sanamuotoa siten, että 36 §:n 1 momenttiin viittaavan menettelyn sijasta puhuttaisiin tarkemmin viivästyksestä tai muusta virheellisyydestä, joiden seuraamuksista mainitussa lainkohdassa on nimenomaan kysymys.

Lain 37 a §:ssä säädetään tullinkorotuksen tai virhemaksun määräajasta, joka lasketaan tullauspäätöksen antamisesta. Kun edellä tarkoitetuissa muissa tulliselvitysmenettelyissä ei anneta tullauspäätöstä, on tarkoituksenmukaista, että kyseinen määräaika lasketaan itse toimenpiteen suorittamisajasta tai, jos toimenpide on laiminlyöty, siitä ajankohdasta, jolloin se olisi viimeistään pitänyt suorittaa (ks. edellä 14 §:n muutoksen perustelut). Siksi 37 a §:ään ehdotetaan lisättäväksi tämänsisältöinen säännös.

Takavarikoidun tavarahan palauttaminen, valtion haltuun joutuneen tavarahan myynti, luovuttaminen tai hävittäminen, tullihuutokaupan ylijäämä tai vajaus

Takavarikoitu tavara, jonka tuomioistuin on määrännyt palautettavaksi omistajalle, on 62 §:n 3 momentin mukaan tulliselvitettävä asianmukaisesti. Laissa ei säädetä, että myös muutoin kuin tuomioistuimen päätöksellä omistajalle palautettu tavara tulisi tulliselvittää. Takavarikko saattaa kuitenkin raueta useista syistä jo ennen tai ilman oikeudenkäyntiä. Lisäksi tavaraan saattaa olla esimerkiksi kuljettajalla tai huolitsijalla panttioikeus, jolloin tavara on palautettava pantinhaltijalle. Sen vuoksi ehdotetaan säädettyväksi 62 §:n 2 momentissa, että takavarikoitu tavara, joka on määrätty palautettavaksi omistajalle tai sille, jolla on muutoin oikeus tavaraan, on tulliselvitettävä asianmukaisesti. — Pykälän nykyisen 2 momentin mukaan menetetyksi tuomitun tavarahan, jonka tuonti on kielletty, käytöstä määrää tullihallitus. Kun menetetyksi tuomitun tavarahan kohtelusta säädetään myös 63 §:ssä, jonka nojalla voidaan määrätä myös tuontikiellon alaisen tavarahan käytöstä, päällekkäisen sääntelyn välttämiseksi 2 momentin säännökset ehdotetaan poistettaviksi ja korvattaviksi edellä ehdotetuilla palautettavaa tavaraa koskevilla säännöksillä.

Muutettaessa tullilakia vuonna 1987 lisättiin 63 §:ään muun muassa säännökset, joiden mukaan menetetyksi tuomitun tavarän lisäksi myös tavara, josta menevää tullia ei ole maksettu, tai tulliviranomaisen haltuun jätetty tavara, jota ei tulliasetuksen 27 §:n 3 momentissa säädetystä kehotuksesta huolimatta ole noudettu määrääjässä, voidaan tullihuutokaupalla myymisen sijasta luovuttaa valtiovarainministeriön määräyksestä valtion laitoksen tai erityisestä syystä muuhunkin käyttöön, jos sitä ei pykälässä mainituista syitä voida tai ole tarkoituksenmukaista myydä. Tavarän, jolla ei ole sanottavaa myynti- tai käyttöarvoa, ministeriö voi määrätä myös hävitettäväksi.

Monentasoisen sääntelyn välttämiseksi tulliasetuksen 27 §:n 3 momentin säännös tulliviranomaisen haltuun jätetyn tavarän noutokehotuksesta ehdotetaan siirrettäväksi lakiin muiden tullihuutokauppaa koskevien säännösten yhteyteen.

Sen jälkeen kun 63 §:n luovutusoikeuden piiriin on lisätty myös tullaamatta, maksamatta tai noutamatta jätetyt tavarät, 2 ja 3 momentin sanamuoto "luovuttaa valtion laitoksen tai — muuhunkin käyttöön" on aiheuttanut epäselvyyttä luovutettavan oikeuden sisällöstä. Alkuperäisten säännösten mukaan voitiin vain jo valtion omistukseen joutunut tavara tullihuutokaupalla myymisen sijasta luovuttaa ainoastaan valtion laitoksen käyttöön, jolloin tavarän omistaja pysyi samana. Tavarän tullaamatta tai noutamatta taikka tullilaskun maksamatta jättäminen ei kuitenkaan sinänsä vaikuta tavarän omistussuhteisiin. Tullaamatonkin tavara on vain maksamattomien verojen panttina, joka tullihuutokaupassa realisoidaan, ja omistajalla on oikeus ylijäämään tullilain 64 §:n mukaisesti. Vaikka pykälään tehtyjen muutosten tarkoituksena lienee ollut, että valtiovarainministeriö voi luovuttaa, joko valtion laitokselle tai muulkin, kaikki 1 momentissa mainittuihin tavaroihin liittyvät oikeudet, voidaan perustellusti katsoa sanamuodon oikeuttavan vain käyttöoikeuden luovuttamiseen; menetetyksi tuomitujen ja valtiolle luovutettujen tavaröiden omistusoikeus jäisi niin ollen valtiolle, tullaamatta tai noutamatta jätettyjen tavaröiden omistusoikeus niiden varsinaiselle omistajalle. Tästä syystä ehdotetaan 2 momentin sanamuotoa selvennettäväksi siten, että siinä säädettäisiin käyttöön luovuttamisen sijasta tavarän luovuttamisesta valtion laitokselle tai muulle, jolloin vielä muun kuin valtion omistuksessa olevan

tavarän omistusoikeus siirtyisi luovutuksen saajalle. Samalla 3 momentin tarkoituksenmukaisuusperustetta koskeva säännös yhdistettäisiin 2 momentissa mainittuihin muihin luovutusperusteisiin. Lisäksi ehdotetaan nimenomaisesti säädettäväksi, että valtiovarainministeriö voisi käyttää määräysvaltaansa tapauskohtaisesti tai, varsinkin säännönmukaisesti toistuvien tapausten varalta, myös antamalla yleisohjeita luovuttamisesta tai hävittämisestä. — Havainnollisuuden parantamiseksi pykälän 1 momentti ehdotetaan samalla muutettavaksi numeroin ryhmitellyn tavaraluettelon muotoon.

Nykyisen 63 §:n 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettun tavarän hävitettäväksi määräämisen ehtona on, ettei tavaralla ole mainittavaa myynti- tai käyttöarvoa. Lienee kuitenkin itsestään selvää, että jos tavaralla on oleellista myynti- tai käyttöarvoa eikä myynnille tai käytölle ole esteitä, tavaraa ei määrätä hävitettäväksi. Sen vuoksi ehdotetaan hävittämisen erityisehto jätettäväksi pois laista. Edellä tarkoitetuissa yleisohjeissaan valtiovarainministeriö voisi määritellä myynti- ja käyttöarvon rajat ja muut hävittämisen edellytykset. Samalla voitaisiin määrätä joustavasti menettelystä nopeasti pilaantuvien tavaröiden suhteen.

Tavarän myynnistä tullihuutokaupassa on 64 §:n 1 momentissa mainittujen kustannusten suorittamisen jälkeen jäävä ylijäämä 2 momentin mukaan tilittävä valtiolle, jollei tavaränhaltija vaadi sitä vuoden kuluessa huutokaupasta, ja ylijäämästä on ilmoitettava tavaränhaltijalle. Ilmoitusta ei kuitenkaan aina saada toimitetuksi, esimerkiksi kun ei tiedetä, kuka on tavaränhaltija tai tämän olinpaikka on tuntematon. Tällaisessa tilanteessa ylijäämää ei voida tilittää kenellekään. Sen vuoksi ehdotetaan säädettäväksi, että ylijäämästä on ilmoitettava vain, jos se on mahdollista; muussa tapauksessa tilitys valtiolle voitaisiin tehdä määrääjän kuluttua muutenkin. Ilmoitusvelvollisuus olisi näin samalla tavoin ehdollinen kuin 63 §:ään ehdotettava, tulliasetuksen 27 §:n 3 momentista siirrettävä noutamatta jätettyä tavaraa koskeva ilmoitusvelvollisuus.

Jollei huutokauppahinta kata 64 §:n 1 momentissa mainittuja kustannuksia, vajeus on 3 momentin mukaan perittävä tavaränhaltijalta, mutta vain siinä tapauksessa, että tavara on ilmoitettu tullattavaksi eikä sitä ole luovutettu valtiolle. Ehto, että tavara on ilmoitettu tullattavaksi, on siirretty nykyiseen lakiin vanhasta tullilaista, ja se on aikanaan laadittu olosuh-

teissa, joissa kaikki laillisesti maahan tuotu tavara joutui tullin haltuun, kunnes tavara oli tullattu ja siitä menevä tulli maksettu. Yrityksestä tuoda tavaraa tullaamatta seurasi yleensä takavarikko ja muita melko raskaita rikosoikeudellisia seuraamuksia, sikäli kuin tuoja saatiin selville, eikä sen vuoksi ollut tarpeen säätää vajauksen kattamisvelvollisuutta tällaisen tavaranhaltijalle. Nykyisessä tullausjärjestelmässä ja viimeaikasten lainmuutosten johdosta säännös voi kuitenkin johtaa päinvastaiseen tulokseen kuin on tarkoitettu: tavaranhaltija, joka on täyttänyt ilmoitusvelvollisuutensa, joutuu suorittamaan vajauksen, velvollisuuden laiminlyönyt taas voi välttyä siltä. Vuoden 1991 alusta rikoslakia muutettiin (769/90) siten, että tullimaksua kavaltaen maahan tuotua tavaraa ei enää tuomita valtiolle menetetyksi ja salakuljetettu tavarakin voidaan tuomita menetetyksi vain määrätyn ehdoin ja rajoituksin. Jos tällainen tavara, jonka voidaan katsoa olleen tullivalvonnan sijasta laittomasti käytössä tullialueella, kuitenkin muulla perusteella myydään 63 §:n mukaan tullihuutokaupalla, on mahdollinen vajeus myös voitava periä tavaranhaltijalta. Toisaalta ei ole tarpeen, eikä käytännön syistä usein mahdollistakaan, periä vajeusta sellaisesta tavarasta, joka on tuotu maahan laillisesti, mutta jätetty sitten tullattavaksi ilmoittamattomana tullivalvontaan, tavallisesti tulliterminaaliin tai -varastoon. Mainituista syistä ehdotetaan 64 §:n 3 momenttia muutettavaksi siten, että vajeus peritään myös silloin, kun tavaraa ei ole ilmoitettu tullattavaksi tai muuten tulliselvitetty, jos se on ollut käytössä tullialueella, siis ainakin tosiasiallisesti tullivalvonnan ulkopuolella.

2. Esityksen vaikutukset

Kuten edellä on todettu, sähköinen tullaus on jo koeluontoisessa käytössä, eivätkä nyt ehdotettavat lainmuutokset ole välttämättömiä sen soveltamiselle. Uuteen tullausmuotoon liittyvät muutokset ovat tarpeen lähinnä muodollisista hallinto- ja vero-oikeudellisista syistä järjestelmän toteuttamisen helpottamiseksi ja yksinkertaistamiseksi. Jos sähköiseen tullaukseen voidaan siirtyä suunnitellulla tavalla ja suunnitellussa laajuudessa, tullilaitoksessa vapautuu muutaman vuoden kuluessa arviolta 50-100 henkilöä lähinnä tietojen manuaalisista käsittelytehtävistä. Henkilökustannusten brut-

tosäästö olisi tällöin vuositasolla enintään noin 15 miljoonaa markkaa. Tullausprosessin koneellistumisen vuoksi menetetään kuitenkin mahdollisuus asiakirjapohjaisten tietojen tarkastamiseen itse tullausvaiheessa, minkä vuoksi jo nykyisinkin käytössä olevia jälki- ja yritystarkastusjärjestelmiä on vahvistettava siirtämällä ja kouluttamalla ainakin osa vapautuvasta henkilöstöstä näihin, vaativampiin tehtäviin. Myös järjestelmän suunnittelusta, rakentamisesta ja ylläpidosta on aiheutunut ja aiheutuu jatkossakin suunnittelu-, laite- ja käyttökustannuksia sekä tullilaitokselle että sähköiseen tullaukseen siirtyville asiakkaille. Kun järjestelmä on kuitenkin tarkoitettu tulemaan vain osaksi laajaa hallinnon sekä elinkeinoelämän, erityisesti ulkomaankaupan tietoliikenne- ja tietojenkäsittelyverkkoa, juuri sähköisestä tullauksesta aiheutuvien ja vain sen osuudeksi jäävien kustannusten määrää ei voida kovinkaan tarkasti arvioida; ne jäävät kuitenkin saavutettavia säästöjä merkittävästi pienemmiksi. Tullilaitoksessa sähköisen tullauksen suunnittelu-, laite-, verkko- ja muut kustannukset on arvioitu 2 — 3 miljoonaksi markaksi. Laitoksen asiakkaan vastaavat kustannukset vaihtelevat arviolta 50 000 markasta 200 000 markkaan; kehittyvän tekniikan ja kasvavan tietoliikenneverkon ansiosta liittymiskustannukset laskenevat jatkossa. Järjestelmästä koituu pitemmällä aikavälillä ainakin toiminnallisia säästöjä myös asiakkaille. Tullausprosessin nopeutuminen aientaa jonkin verran tullilaskun maksamista ja siten myös tullilaitoksen kantamien verojen kertymistä, mutta lienee kokonaisuutena tarkastellen muilta osin myös asiakkaiden edun mukaista.

Myöskään sähköisen tullauksen organisatoriset vaikutukset eivät ole varsinaisesti seurausta nyt ehdotettavista lainmuutoksista. Paitsi että uusi tullausjärjestelmä mahdollistaa tullilaitoksen henkilöstön vähentämisen, kuten edellä on todettu, se aiheuttaa myös huomattavia muutoksia tullauksen organisoinnissa ja siten henkilö- ja atk-voimavarojen kohdistamisessa.

Puheena olevaa niin sanottua EDI-tullausta (Electronic Data Interchange) on valmisteltu osana laajempaa kansainvälistä kehittämis- ja standardointihanketta ensi sijassa Yhdistyneiden Kansakuntien Euroopan Talous- ja Sosiaalineuvoston johdolla. Euroopan yhteisöjen komissio on korostanut järjestelmän käyttöönoton keskeistä merkitystä yhteisön keskitetyn ulkomaankauppa- ja tullijärjestelmän hoitami-

nessa myös jäsenyyttä vasta hakeneille maille. Suomessa käyttöön otettava järjestelmä on teknisesti sama kuin yhteisön myös jo osittain käytössä oleva järjestelmä.

Muiden ehdotettavien muutosten taloudelliset ja organisaatiovaikutukset ovat vaikeasti arvioitavia, mutta melko vähäisiä. Mahdollisuus kantaa virhemaksua muunkin tulliselvitysmenettelyn kuin tullauksen yhteydessä lisää hieman virhemaksun kertymää ja toisaalta parantaneekin toimenpiteiden laatua. Tulliterminaalileja ja -varastoja sekä vapaa-alueita koskevilla toimivallan siirroilla poistetaan niitä koskevan lupamenettelyn kaksiportaisuus. Henkilötietojen saamisen ja rekisteröimisen helpottamisella tehostetaan tullirikosten selvittämistä. Toisaalta rekisterien ylläpito sekä erityisesti tullaamatoman tavaran haltuunottomenettelylle ja henkilönkatsastukselle asetettavat muotovaatimukset lisännevät jonkin verran viranomaisten työmäärää.

3. Asian valmistelu

Muutokset on valmisteltu valtiovarainministeriön ja tullihallituksen kesken virkatyönä. Ehdotuksessa on otettu huomioon muun muassa sähköisen tullauksen kokeiluvaiheessa saadut kokemukset. Esityksestä on pyydetty lausunto oikeusministeriöltä, ulkoasiainministeriöltä ja tietosuojavaltuutetulta.

4. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Eduskunnan oikeusasiamies on, kuten edellä on todettu, kiinnittänyt huomiota tulliviranomaisten valtuuksiin ottaa haltuunsa tavara muutoinkin kuin maahantuonnin yhteydessä sekä suorittaa tullitoimenpiteiden yhteydessä henkilöön kohdistuva etsintä. Valtiovarainministeriölle osoittamissaan selvityspyynnöissä hän ei ole pitänyt näitä toimenpiteitä koskevaa lainsäädäntöä täysin yhdenmukaisena Euroopan ihmisoikeussopimuksen velvoitteiden kanssa. Nämä vaatimukset on otettu esityksessä huomioon.

ETA-sopimus edellyttää, kuten 32 §:n muutoksen perusteluissa on todettu, verottomien

tavaroiden myymälän pito-oikeuden rajoitusten lieventämistä.

Eduskunnalle on annettu esitys rikoslain muuttamiseksi muun muassa siten, että lakiin, sen 32 luvun 1 §:n uuteen 2 momenttiin lisätäisiin säännökset niin sanotun rahanpesun, rikoksella saadun hyödyn lailliselta näyttäväksi muuttamisen saattamisesta rangaistavaksi kätkemisrikoksena (hall. es. 180/1992 vp.). Kriminalisoinnin tarve aiheutuu lähinnä siitä, että Suomi on liittymässä Wienissä vuonna 1988 huumaus- ja psykotrooppisten aineiden laitonta kauppaa vastaan tehtyyn Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimukseen. Suomi on myös sitoutunut noudattamaan Taloudellisen yhteistyön ja kehittämisen järjestön (OECD) piirissä laadittuja suosituksia rahanpesun estämiseksi. Sitoumusten noudattaminen edellyttää myös sellaista toimivaltaa, joka kuuluu yleensä tulliviranomaiselle. Tämän vuoksi tulisi säätää edellä tarkoitettu rahanpesu myös tullirikokseksi. Mainitun rikoslain muutoksen tultua vahvistetuksi voitaisiin tullilain 8 §:n j kohdassa määriteltyihin tullirikoksiin lisätä myös puheena oleva teko viittamalla tuohon rikoslain kohtaan. Samalla olisi syytä selventää tämän tullilain kohdan sanamuotoa.

5. Tarkemmat säännökset

Tullilain 71 §:n nojalla on annettu tarkemmat säännökset lain voimaannpanosta tulliasetuksella. Edellä on todettu nyt ehdotettavien lain muutosten edellyttävien muutoksia myös tähän asetukseen. Asetusluonnos, johon sisältyy myös eräitä lain muutoksista riippumattomia muutosehdotuksia, on tämän esityksen liitteenä (liite 2). Muutokset on tarkoitettu saat- taan voimaan samanaikaisesti tullilain muutosten kanssa.

6. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivä- nä tammikuuta 1994.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Edus- kunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

tullilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 14 päivänä heinäkuuta 1978 annetun tullilain (573/78) 23 §:n 3 momentti ja 62 §:n 3 momentti,

muutetaan 5 §:n 1 ja 3 kohta, 10 §:n 2 momentti, 11, 14, 16 ja 19 §, 23 §:n 2 momentti, 25 §, 27 §:n 2 momentti, 31, 37, 37 a ja 39 §, 48 §:n 1 momentti, 62 §:n 2 momentti, 63 § ja 64 §:n 2 ja 3 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 11 § ja 23 §:n 2 momentti 1 päivänä marraskuuta 1991 annetussa laissa (1311/91), 14 § osittain muutettuna 9 päivänä heinäkuuta 1982 annetulla lailla (547/82), 19, 25 ja 37 a §, 48 §:n 1 momentti ja 63 § 23 päivänä joulukuuta 1987 annetussa laissa (1165/87), 31 § osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja 37 § 18 päivänä maaliskuuta 1983 annetussa laissa (288/83), sekä

lisätään 5 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainitulla 23 päivänä joulukuuta 1987 annetulla lailla, uusi 2 ja 3 momentti ja 8 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja 24 päivänä elokuuta 1990 annetulla lailla (791/90), uusi k kohta, jolloin nykyinen k ja l kohta siirtyvät l ja m kohdaksi, seuraavasti:

5 §

Tullitoimenpiteitä suorittaessaan on asianomaisella viranomaisella oikeus:

1) pysäyttää ja tarkastaa kulkuneuvo, pidättää tavara ja ottaa haltuunsa tavara, jota ei ole ilmoitettu tullattavaksi, sekä käyttää sellaisia voimakeinoja, joita tullitoimenpiteen laatuun nähden ja tilanne huomioon ottaen voidaan pitää puolustettavina;

3) saada pyynnöstä viranomaisilta, yhteisöiltä ja yksityisiltä henkilöiltä haltuunsa tarpeelliset tavaranhaltijaa, tavaraa, kulkuneuvoa taikka matkustajan tai kulkuneuvon henkilökuntaan kuuluvan henkilöllisyyttä koskevat asiakirjat ja tiedot; edellä tarkoitetut henkilötiedot tullirikosten ehkäisyä ja esitutkintaa varten myös henkilörekisterilaissa (471/87) tarkoitettuna massaluovutuksena;

Tullirikosten ehkäisemistä ja tutkimista varten tullilaitoksessa pidettävistä henkilörekistereistä säädetään asetuksella.

Henkilönkatsastus ja muu kuin henkilön matkatavaroihin tai päällysvaatteisiin kohdistuva tarkastus voidaan 1 momentin 6 kohdan nojalla kohdistaa myös esitutkintaa suorittamatta henkilöön, jota epäillään todennäköisin syin rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta. Toimenpiteestä päättää vähintään tulli-

päällysmiehen virka-asemassa oleva tullimies. Muutoin noudatetaan näitä toimenpiteitä suoritettaessa soveltuvin osin, mitä menettelystä henkilöön kohdistuvassa etsinnässä säädetään pakkokeinolaissa (450/87).

8 §

Tässä laissa tarkoitetaan:

k) *tullisanomalla* elektronisesti tai muussa automaattiseen tietojenkäsittelyyn soveltuvassa muodossa toimitettua viestiä;

l) *tullitoimipaikalla* piiritullikamaria, tullikamaria ja tulliasemaa; sekä

m) *tuontipäivällä* ja *vientipäivällä* päivää, jona tulliviranomaiselle on jätetty kulkuneuvo- tai vastaava ilmoitus.

10 §

Ennen tullausta tavara voidaan siirtää vapaa-alueelle tai tullivarastoon taikka lähettää toiselle paikkakunnalle. Toiselle paikkakunnalle lähetettyä tavaraa ei saa lähettää tullaamattomana edelleen ilman tulliviranomaisen suostumusta.

11 §

Tavaran kuljettamiseen tullialueen kautta sovelletaan tämän lain ja sen nojalla annettujen

säännösten ja määräysten lisäksi, mitä siitä erikseen säädetään tai määrätään.

14 §

Tuontitavarasta tullausilmoitus on annettava 15 päivän kuluessa tuontipäivästä. Määräaika lasketaan kuitenkin:

1) toiselle paikkakunnalle lähetetyn tavarän osalta siitä päivästä, jona tavara on saapunut perille;

2) väliaikaisesti tullitta tullialueelle tuodun tavarän osalta siitä päivästä, jolloin tullittomuuden edellytykset ovat päättyneet;

3) jaksotullauksessa jakson päättymisestä; sekä

4) tullivarastoon tai vapaa-alueelle siirretyn tavarän osalta siitä päivästä, jona tulliviranomainen on antanut luvan ottaa tavarän varastosta.

Jos tavara halutaan ennen tullausta tulliselvittää muulla 10 §:ssä tarkoitettulla tavalla, toimenpiteeseen on ryhdyttävä ja tavarasta annettava tulliviranomaiselle valvontaa ja tilastointia varten tarpeelliset tiedot 1 momentissa säädettyssä määräajassa.

Vientitavarasta tullausilmoitus on annettava hyvissä ajoin ennen vientiä sen mukaan kuin tullihallitus tarkemmin määrää.

16 §

Tullausilmoitus ja muu tieto tullausta varten on annettava kirjallisesti tai tullisanomana. Matkustajan mukanaan tuomat tavarat ja kuluneuvot sekä vähäiset posti- ja lentorahtilähetykset voidaan ilmoittaa tullattaviksi myös suullisesti tai muulla tavoin sen mukaan kuin tullihallitus määrää.

Tiedon toimittaminen tulliviranomaiselle tullisanomana tapahtuu lähettäjän vastuulla. Tullisanomaa voi käyttää rekisteröity asiakas, joka täyttää tullihallituksen määräämät tieto- ja tullaustekniset vaatimukset.

Tullisanoman katsotaan tulleen vastaanottajan tietoon, kun se on saapunut tämän käyttämään tietojärjestelmään. Jollei tätä ajankohtaa voida selvittää, sanoman katsotaan tulleen vastaanottajalle samana ajankohtana kuin se on lähetetty. Tullisanoman sisältämän tiedon katsotaan tulleen määräajassa, jos se on lähetetty määräajan viimeisen päivän aikana.

19 §

Luvan tulliterminaalin pitämiseen antaa hakemuksesta määräämillään ehdoilla piiritullika-

mari. Lupa voidaan peruuttaa, jos sen ehtoja ei noudateta tai jos lupaa myönnettäessä vallinneet olosuhteet ovat oleellisesti muuttuneet taikka jos muutoin on painavia syitä luvan peruuttamiseen.

23 §

Luvan vapaa-alueen pitämiseen antaa hakemuksesta määräämillään ehdoilla valtiovarainministeriö. Lupa voidaan peruuttaa, jos sen ehtoja ei noudateta tai jos lupaa myönnettäessä vallinneet olosuhteet ovat oleellisesti muuttuneet.

25 §

Tullivarastoja ovat yleinen tullivarasto, yksityinen tullivarasto ja muonitusvarasto. Yleinen tullivarasto on tarkoitettu yleiseen käyttöön ja yksityinen tullivarasto on rekisteröidyn asiakkaan omaa tarvettaan varten ylläpitämä varasto. Muonitusvarasto on tarkoitettu tulliverolain 7 b ja 16 a §:ssä mainittuun käyttöön sekä verottomien tavaröiden myymälässä myyntiin samoin kuin vientiin tarkoitettujen tavaröiden säilyttämiseen. Tullihallitus määrää, mitä tavaroita saadaan muonitusvarastossa säilyttää.

27 §

Muonitusvarastossa tavaraa saa jalostaa piiritullikamarin luvalla.

31 §

Luvan verottomien tavaröiden myymälän pitämiseen antaa hakemuksesta valtiovarainministeriö määräämillään ehdoilla määräajaksi. Lupa voidaan peruuttaa, jos sen ehtoja ei noudateta tai jos lupaa myönnettäessä vallinneet olosuhteet ovat oleellisesti muuttuneet.

37 §

Jos 36 §:n 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitettu viivästys tai muu virheellisyys koskee tullausta, jossa ei määrätä tullia tai jossa tullin määrä on vähäinen, eikä tullinkorotusta ole määrätty, voidaan kantaa virhemaksua vähintään 50 ja enintään 15 000 markkaa.

Virhemaksua voidaan kantaa myös, jos viivästys tai muu virheellisyys koskee muuta 9 tai 10 §:ssä tarkoitettua tulliselvitystä kuin tullausta. Virhemaksua voidaan kuitenkin tällöin kantaa enintään 10 000 markkaa.

37 a §

Edellä 36 §:ssä tarkoitettu tullinkorotus tai

37 §:ssä tarkoitettu virhemaksu voidaan määrätä 35 §:ssä säädettyssä määräajassa siitä, kun tullauspäätös annettiin taikka muu tulliselvitystoimenpide suoritettiin tai olisi pitänyt suorittaa.

39 §

Tullauksesta ja muusta veron määräämisestä annetaan tullauspäätös, joka voidaan antaa myös tullisanomana. Tullauspäätöksestä on käytävä ilmi sen perusteet ja siihen on liitettävä valitusosoitus.

48 §

Piiritullikamarin päätökseen haetaan muutosta valittamalla tullihallitukseen. Valtion puolesta valitusoikeus on piiritullikamarissa olevalla tulliasiamiehellä. Valituskirjelmä on toimitettava valitusajan kuluessa tullitoimipaikkaan. Jos päätös, josta valitetaan, on saatu tullisanomana, siitä on liitettävä valituskirjelmään selväkielinen kirjallinen tuloste.

62 §

Takavarikoitu tavara, joka on määrätty palautettavaksi omistajalle tai sille, jolla on muutoin oikeus tavarahan, on asianmukaisesti tulliselvitettävä.

63 §

Tullihuutokaupalla myydään tavara:

- 1) joka on tuomittu lainvoimaisella päätöksellä menetetyksi valtiolle;
- 2) joka on luovutettu valtiolle;
- 3) joka on tullivalvonnassa ja jota ei ole tullattu tai josta menevää tullia ei ole maksettu säädettyssä ajassa;

4) joka on jätetty tulliviranomaisen haltuun ja jota ei ole noudettu kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun tavaranhaltijaa on kirjallisesti kehoitettu noutamaan se tai, jos kehoituksen antaminen ei ole mahdollista, siitä kun tavara on jätetty.

Jos 1 momentissa tarkoitettua tavaraa ei voida myydä sen käyttöä tai myyntiä rajoittavan lainsäädännön tai muun tavarahan laatuun liittyvän synn vuoksi tai jos sen myynti olisi epätarkoituksenmukaista eikä tavarahan käytöstä, luovuttamisesta tai hävittämisestä ole säädetty erikseen, tavara voidaan valtiovarainministeriön kussakin tapauksessa antamalla päätöksellä tai ministeriön antamien yleisohjeiden mukaisesti luovuttaa valtion laitokselle tai erityisestä syystä muullekin taikka hävittää. Edellä 1 momentin 3 ja 4 kohdassa tarkoitettua tavarahan omistusoikeuden katsotaan luovutuksessa siirtyvän valtiolle tai muulle luovutuksen saajalle.

64 §

Ylijäämä on tilitettävä valtiolle, jollei tavaranhaltija vaadi sitä vuoden kuluessa huutokaupasta. Tavaranhaltijalle on, mikäli mahdollista, ilmoitettava ylijäämästä.

Vajaus on perittävä tavaranhaltijalta, jos tavara on ilmoitettu tullattavaksi eikä sitä ole luovutettu valtiolle tai jos tavara on ollut käytössä tullialueella ilman asianmukaista tulliselvitystä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

Helsingissä 15 päivänä lokakuuta 1993

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Ministeri *Mauri Pekkarinen*

Laki

tullilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 14 päivänä heinäkuuta 1978 annetun tullilain (573/78) 23 §:n 3 momentti ja 62 §:n 3 momentti,

muutetaan 5 §:n 1 ja 3 kohta, 10 §:n 2 momentti, 11, 14, 16 ja 19 §, 23 §:n 2 momentti, 25 §, 27 §:n 2 momentti, 31, 37, 37 a ja 39 §, 48 §:n 1 momentti, 62 §:n 2 momentti, 63 § ja 64 §:n 2 ja 3 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 11 § ja 23 §:n 2 momentti 1 päivänä marraskuuta 1991 annetussa laissa (1311/91), 14 § osittain muutettuna 9 päivänä heinäkuuta 1982 annetulla lailla (547/82), 19, 25 ja 37 a §, 48 §:n 1 momentti ja 63 § 23 päivänä joulukuuta 1987 annetussa laissa (1165/87), 31 § osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja 37 § 18 päivänä maaliskuuta 1983 annetussa laissa (288/83), sekä

lisätään 5 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainitulla 23 päivänä joulukuuta 1987 annetulla lailla, uusi 2 ja 3 momentti ja 8 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja 24 päivänä elokuuta 1990 annetulla lailla (791/90), uusi k kohta, jolloin nykyinen k ja l kohta siirtyvät l ja m kohdaksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

5 §

Tullitoimenpiteitä suorittaessaan on asianomaisella viranomaisella oikeus:

1) pysäyttää ja tarkastaa kulkuneuvo, pidättää tavara ja käyttää sellaisia voimakeinoja, joita tullitoimenpiteen laatuun nähden ja tilanne huomioon ottaen voidaan pitää puolustettavina;

3) saada pyynnöstä viranomaisilta, yhteisöiltä ja yksityisiltä henkilöiltä haltuunsa tarpeelliset tavaranhaltijaa, tavaraa, kulkuneuvoa tahi matkustajan tai kulkuneuvon henkilökuntaan kuuluvan henkilöllisyyttä koskevat asiakirjat ja tiedot;

Ehdotus

5 §

Tullitoimenpiteitä suorittaessaan on asianomaisella viranomaisella oikeus:

1) pysäyttää ja tarkastaa kulkuneuvo, pidättää tavara ja *ottaa haltuunsa tavara, jota ei ole ilmoitettu tullattavaksi, sekä* käyttää sellaisia voimakeinoja, joita tullitoimenpiteen laatuun nähden ja tilanne huomioon ottaen voidaan pitää puolustettavina;

3) saada pyynnöstä viranomaisilta, yhteisöiltä ja yksityisiltä henkilöiltä haltuunsa tarpeelliset tavaranhaltijaa, tavaraa, kulkuneuvoa tahi matkustajan tai kulkuneuvon henkilökuntaan kuuluvan henkilöllisyyttä koskevat asiakirjat ja tiedot; *edellä tarkoitetut henkilötiedot tullirikosten ehkäisyä ja esitutkintaa varten myös henkilörekisterilaissa (471/87) tarkoitettuna massaluvutuksena;*

Tullirikosten ehkäisemistä ja tutkimista varten tullilaitoksessa pidettävistä henkilörekistereistä säädetään asetuksella.

Henkilönkatsastus ja muu kuin henkilön matkatavaroihin tai päällysvaatteisiin kohdistuva tarkastus voidaan 1 momentin 6 kohdan nojalla kohdistaa myös esitutkintaa suorittamatta henkilöön, jota epäillään todennäköisin syin rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta. Toimenpi-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

teestä päättää vähintään tullipäällysmiehen virka-asemassa oleva tullimies. Muutoin noudatetaan näitä toimenpiteitä suoritettaessa soveltuvin osin, mitä menettelystä henkilöön kohdistuvassa etsinnässä säädetään pakkokeinoissa (450/87).

8 §

Tässä laissa tarkoitetaan:

k) tullitoimipaikalla piiritullikamaria, tullikamaria ja tulliasemaa; sekä

l) tuontipäivällä ja vientipäivällä päivää, jona tulliviranomaiselle on jätetty kulkuneuvo- tai vastaava ilmoitus.

k) tullisanomalla elektronisesti tai muussa automaattiseen tietojenkäsittelyyn soveltuvassa muodossa toimitettua viestiä;

l) tullitoimipaikalla piiritullikamaria, tullikamaria ja tulliasemaa; sekä

m) tuontipäivällä ja vientipäivällä päivää, jona tulliviranomaiselle on jätetty kulkuneuvo- tai vastaava ilmoitus.

10 §

Ennen tullausta voidaan tavara siirtää tullivarastoon tai vapaa-alueelle tahi lähettää toiselle paikkakunnalle.

Ennen tullausta tavara voidaan siirtää vapaa-alueelle tai tullivarastoon taikka lähettää toiselle paikkakunnalle. Toiselle paikkakunnalle lähetettyä tavaraa ei saa lähettää tullaamattomana edelleen ilman tulliviranomaisen suostumusta.

11 §

Tavaran kuljettaminen tullialueen kautta on sallittu, jollei muussa laissa tai asetuksessa toisin säädetä tai jollei viranomainen, jolla on oikeus antaa tavaran vienti- tai tuontilupa, toisin määrää.

11 §

Tavaran kuljettamiseen tullialueen kautta sovelletaan tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten lisäksi, mitä siitä erikseen säädetään tai määrätään.

14 §

Tuontitavarasta on tullausilmoitus annettava 15 päivän kuluessa tuontipäivästä ja vientitavarasta 7 päivän kuluessa vientipäivästä.

Edellä 1 momentissa mainitut määräajat on kuitenkin laskettava:

1) toiselle paikkakunnalle lähetetyn tavaran osalta siitä päivästä, jona tavara on saapunut perille;

2) väliaikaisesti tullitta tullialueelle tuodun tavaran osalta siitä päivästä, jolloin tullittomuuden edellytykset ovat päättyneet;

3) jaksotullauksessa jakson päättymisestä; sekä

4) tullivarastoon tai vapaa-alueelle siirretystä

14 §

Tuontitavarasta tullausilmoitus on annettava 15 päivän kuluessa tuontipäivästä. Määräaika lasketaan kuitenkin:

1) toiselle paikkakunnalle lähetetyn tavaran osalta siitä päivästä, jona tavara on saapunut perille;

2) väliaikaisesti tullitta tullialueelle tuodun tavaran osalta siitä päivästä, jolloin tullittomuuden edellytykset ovat päättyneet;

3) jaksotullauksessa jakson päättymisestä; sekä

4) tullivarastoon tai vapaa-alueelle siirretyn

Voimassa oleva laki

tavarasta siitä päivästä, jona tulliviranomainen on antanut luvan ottaa tavarat varastosta.

16 §

Tavarasta, joka ennen tullausta siirretään tullivarastoon tai vapaa-alueelle tahi lähetetään toiselle paikkakunnalle taikka lasketaan väliaikaisesti tullitta tullialueelle tai palautetaan tullialueelta, on 14 §:ssä säädettyssä määräajassa annettava tulliviranomaiselle tullivalvontaa ja tilastoa varten tarpeelliset tiedot.

19 §

Luvan tulliterminaalin pitämiseen antaa hakemuksesta määräämillään ehdoilla tullihallitus tai, kun lupaa pyydetään tulliterminaalien pitämiseen yleisellä liikennepaikalla, piiritullikamari.

Tullihallitus tai piiritullikamari voi peruuttaa 1 momentissa tarkoitetun luvan, milloin lupaehdot ei noudateta tai jos lupaa myönnettäessä vallinneet olosuhteet ovat oleellisesti muuttuneet taikka jos muutoin on painavia syitä luvan peruuttamiseen.

Ehdotus

tavarat osalta siitä päivästä, jona tulliviranomainen on antanut luvan ottaa tavarat varastosta.

Jos tavara halutaan ennen tullausta tulliselvitää muulla 10 §:ssä tarkoitetulla tavalla, toimenpiteeseen on ryhdyttävä ja tavarasta annettava tulliviranomaiselle valvontaa ja tilastointia varten tarpeelliset tiedot 1 momentissa säädettyssä määräajassa.

Vientitavarasta tullausilmoitus on annettava hyvissä ajoin ennen vientiä sen mukaan kuin tullihallitus tarkemmin määrää.

16 §

Tullausilmoitus ja muu tieto tullausta varten on annettava kirjallisesti tai tullisanomana. Matkustajan mukanaan tuomat tavarat ja kulkuneuvot sekä vähäiset posti- ja lentorahtilähetykset voidaan ilmoittaa tullattavaksi myös suullisesti tai muulla tavoin sen mukaan kuin tullihallitus määrää.

Tiedon toimittaminen tulliviranomaiselle tullisanomana tapahtuu lähettäjän vastuulla. Tullisanomaa voi käyttää rekisteröity asiakas, joka täyttää tullihallituksen määräämät tieto- ja tulaustekniset vaatimukset.

Tullisanoman katsotaan tulleen vastaanottajan tietoon, kun se on saapunut tämän käyttämään tietojärjestelmään. Jollei tätä ajankohtaa voida selvittää, sanoman katsotaan tulleen vastaanottajalle samana ajankohtana kuin se on lähetetty. Tullisanoman sisältämän tiedon katsotaan tulleen määräajassa, jos se on lähetetty määräjän viimeisen päivän aikana.

19 §

Luvan tulliterminaalin pitämiseen antaa hakemuksesta määräämillään ehdoilla piiritullikamari. Lupa voidaan peruuttaa, jos sen ehtoja ei noudateta tai jos lupaa myönnettäessä vallinneet olosuhteet ovat oleellisesti muuttuneet taikka jos muutoin on painavia syitä luvan peruuttamiseen.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

23 §

Luvan vapaa-alueen perustamiseen antaa valtiovarainministeriö, joka myös vahvistaa varstotoiminnassa noudatettavat ehdot.

Valtioneuvosto voi peruuttaa 2 momentissa tarkoitetun luvan, milloin lupaehdoja ei noudateta tai jos lupaa myönnettäessä vallinneet olosuhteet ovat oleellisesti muuttuneet.

25 §

Tullivarastoja ovat yleinen tullivarasto, yksityinen tullivarasto ja muonitusvarasto. Yleinen tullivarasto on tarkoitettu yleiseen käyttöön ja yksityinen tullivarasto on rekisteröidyn asiakkaan omaa tarvettaan varten ylläpitämä varasto. Muonitusvarasto on tarkoitettu tulliverolain 15 §:n 1 kohdassa ja 16 §:n 2 kohdassa mainittuun käyttöön sekä verottomien tavaroiden myymälässä myyntiin samoin kuin vientiin tarkoitettujen tavaroiden säilyttämiseen. Tullihallitus määrää, mitä tavaroita saadaan muonitusvarastossa säilyttää.

27 §

Muonitusvarastossa saadaan tavaraa tullihallituksen luvalla edelleen jalostaa.

31 §

Luvan verottomien tavaroiden myymälän perustamiseen antaa valtiovarainministeriö määräämillään ehdoilla kotimaiselle yhtiölle tai valtiolle taikka kunnalle.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu lupa annetaan määräajaksi. Lupa voidaan peruuttaa, milloin siihen on syytä.

37 §

Jos 36 §:n 1 momentin 1, 2 ja 3 kohdassa tarkoitettu menettely koskee tullausta, jossa ei määrätä tullia tai jos tullin määrä on vähäinen eikä tullinkorotusta ole määrätty, voidaan kantaa virhemaksua vähintään 50 ja enintään 15 000 markkaa.

Luvan vapaa-alueen pitämiseen antaa hake-
muksesta määräämillään ehdoilla valtiovarain-
ministeriö. Lupa voidaan peruuttaa, jos sen
ehtoja ei noudateta tai jos lupaa myönnettäessä
vallinneet olosuhteet ovat oleellisesti muuttuneet.
(3 mom. kumotaan)

25 §

Tullivarastoja ovat yleinen tullivarasto, yksityinen tullivarasto ja muonitusvarasto. Yleinen tullivarasto on tarkoitettu yleiseen käyttöön ja yksityinen tullivarasto on rekisteröidyn asiakkaan omaa tarvettaan varten ylläpitämä varasto. Muonitusvarasto on tarkoitettu tulliverolain 7 b ja 16 a §:ssä mainittuun käyttöön sekä verottomien tavaroiden myymälässä myyntiin samoin kuin vientiin tarkoitettujen tavaroiden säilyttämiseen. Tullihallitus määrää, mitä tavaroita saadaan muonitusvarastossa säilyttää.

Muonitusvarastossa tavaraa saa jalostaa pii-
ritullikamarin luvalla.

31 §

Luvan verottomien tavaroiden myymälän pitämiseen antaa hakemuksesta valtiovarainministeriö määräämillään ehdoilla määräajaksi. Lupa voidaan peruuttaa, jos sen ehtoja ei noudateta tai jos lupaa myönnettäessä vallinneet olosuhteet ovat oleellisesti muuttuneet.

37 §

Jos 36 §:n 1 momentin 1-3 kohdassa tarkoitettu viivästys tai muu virheellisyys koskee tullausta, jossa ei määrätä tullia tai jossa tullin määrä on vähäinen, eikä tullinkorotusta ole määrätty, voidaan kantaa virhemaksua vähintään 50 ja enintään 15 000 markkaa.

Virhemaksua voidaan kantaa myös, jos viivästys tai muu virheellisyys koskee muuta 9 tai 10 §:ssä tarkoitettua tulliselvitystä kuin tullausta, virhemaksua voidaan kuitenkin tällöin kantaa enintään 10 000 markkaa.

Voimassa oleva laki

37 a §

Edellä 36 §:ssä tarkoitettu tullinkorotus ja 37 §:ssä tarkoitettu virhemaksu voidaan 35 §:ssä säädettyssä määräajassa määrätä myös tullauspäätöksen antamisen jälkeen.

39 §

Tullauksesta ja muusta veron määräämisestä annetaan *tullauspäätös*. Tullauspäätöksestä on käytävä ilmi päätöksen perusteet ja siihen on liitettävä valitusosoitus.

48 §

Piiritullikamarin päätökseen haetaan muutosta valittamalla tullihallitukseen. Valtion puolesta valitusoikeus on piiritullikamarissa olevalla tulliasiamiehellä. Valituskirjelmä on toimitettava valitusajan kuluessa tullitoimipaikkaan.

Ehdotus

37 a §

Edellä 36 §:ssä tarkoitettu tullinkorotus tai 37 §:ssä tarkoitettu virhemaksu voidaan määrätä 35 §:ssä säädettyssä määräajassa *siitä, kun tullauspäätös annettiin taikka muu tulliselvitystoimenpide suoritettiin tai olisi pitänyt suorittaa*.

39 §

Tullauksesta ja muusta veron määräämisestä annetaan *tullauspäätös, joka voidaan antaa myös tullisanomana*. Tullauspäätöksestä on käytävä ilmi sen perusteet ja siihen on liitettävä valitusosoitus.

48 §

Piiritullikamarin päätökseen haetaan muutosta valittamalla tullihallitukseen. Valtion puolesta valitusoikeus on piiritullikamarissa olevalla tulliasiamiehellä. Valituskirjelmä on toimitettava valitusajan kuluessa tullitoimipaikkaan. *Jos päätös, josta valitetaan, on saatu tullisanomana, siitä on liitettävä valituskirjelmään selväkielinen kirjallinen tuloste.*

62 §

Menetetyksi tuomittu tavara, jonka tuonti on kielletty, on käytettävä tullihallituksen määräämään tarkoiukseen.

Tavara, jonka tuomioistuin on määrännyt palautettavaksi omistajalle, on asianmukaisesti tulliselvitettävä.

63 §

Menetetyksi tuomittu tai valtiolle luovutettu tavara samoin kuin sellainen tullivalvonnassa oleva tavara, jota ei ole tullattu tai josta menevää tullia ei ole maksettu säädettyssä ajassa, on myytävä tullihuutokaupalla. Myös sellainen tulliviranomaisen haltuun jätetty tavara, jota tavaranhaltija asetuksella säädetystä kehotuksesta huolimatta ei ole noutanut kuuden kuukauden kuluessa tullilaskun maksamisesta, on myytävä tullihuutokaupalla.

Jos 1 momentissa tarkoitettua tavaraa ei sen käyttöä tai myyntiä rajoittavan lainsäädännön tai muun tavarantoiminnan liittyvän syyn vuoksi

Takavarikoitu tavara, joka on määrätty palautettavaksi omistajalle tai sille, jolla on muutoin oikeus tavaraan, on asianmukaisesti tulliselvitettävä.

(3 mom. kumotaan)

63 §

Tullihuutokaupalla myydään tavara:

1) *joka on tuomittu lainvoimaisella päätöksellä menetetyksi valtiolle;*

2) *joka on luovutettu valtiolle;*

3) *joka on tullivalvonnassa ja jota ei ole tullattu tai josta menevää tullia ei ole maksettu säädettyssä ajassa;*

4) *joka on jätetty tulliviranomaisen haltuun eikä sitä ole noudettu kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun tavaranhaltijaa on, mikäli mahdollista, kirjallisesti kehotettu noutamaan se tai, jos kehotuksen antaminen ei ole mahdollista, siitä kun tavara on jätetty.*

Jos 1 momentissa tarkoitettua tavaraa ei voida myydä sen käyttöä tai myyntiä rajoittavan lainsäädännön tai muun tavarantoiminnan liittyvän syyn vuoksi

Voimassa oleva laki

voida myydä, se voidaan valtiovarainministeriön määräyksen mukaisesti, jollei siitä ole erikseen säädetty, luovuttaa valtion laitoksen käyttöön tai erityisestä syystä muuhunkin käyttöön taikka, milloin tavaralla ei ole sanottavaa myynti- tai käyttöarvoa hävittää.

Valtiovarainministeriö voi myös määrätä, että sellainen 1 momentissa tarkoitettu tavara, jonka myyminen olisi epätarkoituksenmukaista, saadaa sitä tullihuutokaupalla myymättä luovuttaa valtion laitoksen käyttöön tai erityisestä syystä muuhunkin käyttöön.

Ehdotus

liittyvän syyn vuoksi tai jos sen myynti olisi epätarkoituksenmukaista eikä tavaran käytöstä, luovuttamisesta tai hävittämisestä ole säädetty erikseen, tavara voidaan valtiovarainministeriön kussakin tapauksessa antamalla päätöksellä tai ministeriön antamien yleisohjeiden mukaisesti luovuttaa valtion laitokselle tai erityisestä syystä muullekin taikka hävittää. Edellä 1 momentin 3 ja 4 kohdassa tarkoitettun tavaran omistusoikeuden katsotaan luovutettaessa siirtyvän valtiolle tai muulle luovutuksen saajalle.

64 §

Ylijäämä on tilitettävä valtiolle, jollei tavaranhaltija vaadi sitä vuoden kuluessa huutokaupasta. Tavaranhaltijalle on ilmoitettava ylijäämästä.

Vajaus on perittävä tavaranhaltijalta, jos tavara on ilmoitettu tullattavaksi eikä sitä ole luovutettu valtiolle.

Ylijäämä on tilitettävä valtiolle, jollei tavaranhaltija vaadi sitä vuoden kuluessa huutokaupasta. Tavaranhaltijalle on, mikäli mahdollista, ilmoitettava ylijäämästä.

Vajaus on perittävä tavaranhaltijalta, jos tavara on ilmoitettu tullattavaksi eikä sitä ole luovutettu valtiolle tai jos tavara on ollut käytössä tullialueella ilman asianmukaista tuliselvitystä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

Asetus

tulliasetuksen muuttamisesta

Valtiovaranministerin esittelystä

kumotaan 14 päivänä heinäkuuta 1978 annetun tulliasetuksen (574/78) 20 § ja 27 §:n 3 momentti, näistä 27 §:n 3 momentti sellaisena kuin se on 31 päivänä joulukuuta 1987 annetussa asetuksessa (1220/879),

muutetaan 8 §:n 1 momentti, 12 §:n 2 momentti, 13, 28 ja 30 §, sekä

lisätään asetukseen uusi 25 a ja 28 a § sekä 21 päivänä joulukuuta 1992 annetun valtion maksuperustelain (150/92) 12 §:n nojalla uusi 30 b §, jolloin nykyinen 30 b §, sellaisena kuin se on 22 päivänä helmikuuta 1991 annetussa laissa (370/91), siirtyy 30 c §:ksi, seuraavasti:

8 §

Tulliviranomaisen lupa ottaa tuontitavara tullivalvonnasta ennen tullauksen loppuun saattamista (*luovutusmääräys*) on annettava kirjallisena tai tullisanomana.

12 §

Vientitavara on ilmoitettava tullattavaksi sen paikan tulliviranomaiselle, josta tavara viedään ulkomaalle (*vientipaikka*). Jos tavara lastataan kulkuneuvon muulla paikkakunnalla (*lastauspaikka*), se on myös ilmoitettava tullattavaksi lastauspaikan tulliviranomaiselle, jollei tulliviranomainen erityisestä syystä suostu ilmoittamiseen vientipaikalla.

13 §

Tullihallitus voi määrätä tullisanomaa käytävälle asiakkaalle tämän koti- tai toimipaikan mukaan kotitullikamarin, joka valvoo tullisanomana annettujen tietojen oikeellisuutta.

Tullisanomaa käytettäessä tulliviranomainen voi yksittäisissä tapauksissa vaatia esitettäväksi tiedon kirjallisena tai asiakirjan alkuperäisenä.

25 a §

Tullirikosten ehkäisemistä ja tutkimista varten tullilaitoksessa voidaan pitää seuraavia henkilörekisterejä:

1) tullirikosrekisteri, johon tallennetaan tiedot tutkittaviksi saatetuista ja ilmoitetuista tullirikoksista epäillyistä;

2) rangaistusvaatimusrekisteri, johon tallennetaan tiedot tullirikosasioissa tiedoksi annetuista rangaistusvaatimuksista;

3) valvontatietorekisteri, johon tallennetaan pääasiassa huumausainerikosten ehkäisemistä, paljastamista ja tutkimista varten tarpeellisia tietoja.

Rekistereistä saa luovuttaa tietoja henkilörekisterilaissa (471/87) tarkoitettuna massaluovutuksena tai arkaluonteisena otantana rikosten ehkäisemistä ja tutkimista varten toimivaltaiselle viranomaiselle.

Rekistereihin tallennetut henkilötiedot on poistettava viimeistään vuoden kuluttua asianomaisen henkilön kuolemasta.

Tullihuutokauppa

28 §

Tavaran huutokauppahinnasta peritään valtiolle provisiota kymmenen prosenttia, ei kuitenkaan valtiolle luovutetun eikä menetetyksi tuomitun tavaran myynnistä.

28 a §

Sille, jolta otetaan haltuun tavaraa tullilain 5 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla, on annettava siitä todistus, josta ilmenevät haltuunoton

perusteet. Haltuun otetuista tavaroista on pidettävä kirjaa.

30 §

Tullihallitus vahvistaa tulliviranomaisille annettavien ilmoitusten kaavan sekä tullisanomien rakennetta ja sisältöä koskevat ehdot.

Tullihallitus voi antaa myös määräyksiä tullisanomana annettujen tietojen säilyttämisestä.

30 b §

Tullilaitoksen suoritteista valtion maksupestelain (150/92) nojalla määrättyjen maksujen kantamisesta, suorittamisesta, perimisestä sekä niitä koskevasta muutoksenhausta ja muutoinkin on voimassa soveltuvin osin, mitä tullista säädetään tai määrätään. Niihin ei kuitenkaan sovelleta 30 a §:n 1 momentin säännöksiä.